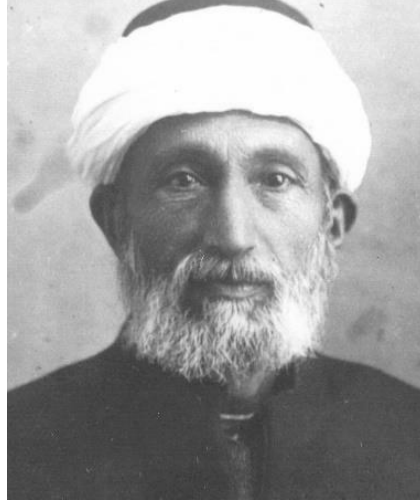

ULUSLARARASI MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE MARAŞ SEMPOZYUMU

MARAŞ MİLLİ MÜCADELE KAHRAMANLARINDAN HASAN REFET EFENDİ'NİN (1863-1929) KENDİ EL YAZISIYLA TERCÜME-İ HÂLİ Mehmet BİLMEN⁶⁰⁰

Hasan Refet Efendi (1863-1929)

ÖZET

Bu çalışmada, Osmanlı Devleti'nin son dönem âlimlerinden Maraş Millî Mücadele kahramanı Hasan Refet Efendi'nin⁶⁰¹, kendi el yazısıyla kaleme aldığı "tercüme-i hâl"inin transkripsiyonuna ve belgeden çıkarılan diğer bilgilere yer verilmiştir.

Millî mücadelenin önemli isimlerinden olan Hasan Refet Efendi⁶⁰², Türkiye Büyük Millet Meclis'inde ilk dönem Maraş milletvekili olarak görev yapmıştır. 1922-1929 tarihlerinde Maraş'ta müftülük yapmıştır.⁶⁰³ Hasan Refet Efendi'nin kendi el yazısıyla kaleme aldığı Tercüme-i hâli'nde sülalesi, lakabı, eğitimi, vazife yaptığı yerler, makamlar, hizmetleri karşılığında aldığı maâş hakkında bilgiler yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hasan Refet Efendi, Maraş, Milletvekili, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Müftülük, Millî Mücadele.

ABSTRACT

In this study, information will be given about the resume of Hasan Refet Efendi, who is one of the heroes of the Maraş National Struggle, who was the last period scholar of the Ottoman Empire.

⁶⁰⁰ Daire Başkanı, Okt, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

⁶⁰¹ (Karabekiroğlu, 2008: 33)

⁶⁰² (Çelik, 1999: 80-81)

⁶⁰³ (Yakar & Alpaslan, 2011: 98,157-162)

ULUSLARARASI MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE MARAŞ SEMPOZYUMU

He served as deputy of Maraş for the first term in the Grand National Assembly. Marash is one of the most important names in the national battle. He was a mufti in Maraş in 1922-1929. This study contains translations which Hasan Refet Efendi's own his handwriting about information his dwelling, nickname, education, places of duty, authorities, services, etc.

Key Words: Hasan Refet Efendi, Maraş, deputy, Turkey Grand National Assembly, Mufti, National struggle.

GİRİŞ

Bu belge 2014 yılında Hasan Refet Efendi'nin torunlarından Hasan Seçgin (1964 d.)⁶⁰⁴ tarafından, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Ord. Prof. Mükrimin Halil Yinanç Kütüphanesine, kitapları ve şahsi evrakları bağış edilmiştir. "Tercüme-i hâl" bağış yapılan evraklar içerisinde yer almaktadır. Hasan Refet Efendi'nin evrakları⁶⁰⁵ içerisinde yer alan "Tercüme-i hâl" belgesinin, Meşihat Makamına takdim edilmek üzere, suale cevap şeklinde bizzat, Hasan Refet Efendi tarafından yazıldığı ve müsvette bir belge özelliği taşıdığı görülmektedir. Müsvette özelliği taşıyan evraktaki bazı satırların üzerlerinin çizilerek yeniden yazılmıştır. Çalışmamızda belgedeki üzeri çizilenlerle birlikte bütün yazılara da yer verilmiştir. Belgenin ilk kaleme alındığı tarih ile son düzeltme tarihi arasında yaklaşık 10 yıllık bir zaman dilimi olduğu yazıdan anlaşılmaktadır. Bu da Refet Efendi'nin bu evraktaki bilgileri daha evvelki memuriyetinde de kullandığını göstermektedir.

Beş suale verilen cevap şeklinde yazılan belgede sualler yer almadığından Refet Efendi'nin cevaplarına bakılarak soruların şunlar olabileceğini tahmin etmekteyiz.

Birinci sualin kendisinin ve ailesinin isim ve lakablarıyla; ikinci sualin doğum yeri ve tarihiyle; üçüncü sualin aldığı eğitimlerle; dördüncü sualin ilk memuriyeti sonrasında görev yaptığı yerler, aldığı mazbata ve maâş ile ilgili; beşinci sualinse memuriyet hayatı ve istifaları hakkında olabileceğini düşünmekteyiz.

Hasan Refet Efendi'nin (İlyaszâde) (1863- 1929) Kendi El Yazısıyla Tercüme-i Hâl Trankripsiyonu

Birinci Suale Cevâb

Pederimin ismi İlyâs Efendi. Kendi ismim Hasan, Mahlasım Refet'dir. Beyne'n-nâs İlyaszâde lakâbıyla, pederim fi'l-asıl Maraşlı olub, Maraş'da Alaüddevle Bey Câmii'⁶⁰⁶ Kebîri eimmesindendir. Ced be-ced nesl-i 'ulemâdan bulunduğu "halde vefât etmiştir"⁶⁰⁷.

İkinci Suale cevâb

⁶⁰⁴ (http://kutuphane.ksu.edu.tr/bagis/seckin_refet.htm) (2017)

⁶⁰⁵ (KSÜ Kütüphanesi Hasan Refet Efendi Evrakı Evrakı No:1)

⁶⁰⁶ (Yıldız, 2012: 76)

⁶⁰⁷ Halde vefat etmiştir. Kelimelerin düzelme için üstü çizilmiştir.

ULUSLARARASI MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE MARAŞ SEMPOZYUMU

Maraş’da Ekmekci Mahallesinde bin iki yüz yetmiş dokuz Zilhicce’sinin Yigirmi dokuzuncu günü Mayıs sene 1279 tarih-i rûmisinde tevellüd etmişim.

Üçüncü cevâb

Sabâvetim zamanında Maraş’da mekâtib-i muntazama bulunmadığından mahallenin âdi mekâtib-i sıbyânında ve ale’l-ekser pederim nezdinde ulûm-ı ibtidâiyeyi okudum. Hâfıza-i kırâatim, sarf, nahiv, mantık, akâid, adâb, ma’ânî, fikh, tefâsîr, ehâdis-i şerîfe, hikmet gibi ulûm-ı âliyyeyi ikmâl ile ve Fârîsî’den de ders ittihâd ederek nihâyet Maraş ‘Ulemâsından Kanâdıkırıkzâde Mustafa Efendi’den “Fî-Cemâziye’l-Ahir sene 1325 tarihiyle”⁶⁰⁸ icâzetname aldım. Ma’ânî’ye kadar da tadrîs eyledim. Lisân-ı Osmanî’de tekellüm ve kitâbet iderim. Bu vechle ale’l-kavâid-i Arâbi ve Farisi lisânlarına aşinâyım.

Dördüncü Cevâb

“Yigirmi iki yaşında olduğum halde Üç yüz bir senesi Haziran’ın birinci gününe tesadüfen Fî-29 Şaban sene 1302 tarih-i hicrîsinde şehri dört yüz guruş maâşla Adana vilâyetine tabii’ Cebel-i Bereket sancağının anbar me’murluğuna açıktan ta’yin olunub, sene-i merkûme Kânûn-i Evvel gâyesinde me’muriyetime hitâm verildiğinden, livâ-i mezkûrun A’sâr ve Ağnâm İdâresi ve Mahalli Meclis İdâresi Heyeti tarafından musaddak ifâ-i hizmet devren berâat-i zimmet mazbatası aldım. Ve ‘ahîren”⁶⁰⁹ Fî-6 Cemâziye’l-Ahir sene 1314⁶¹⁰ gününe tesâdüf ve Fî-13 Teşrîn-i Evvel sene 1312 tarihinde “münhâl olan” Maraş Evkâf Müdüriyeti vekâletine ta’yin kılınarak sene-i merkûme Kânun-i Sâni’nin “dokuzuncu günü ecelim vürüd etdiğinden güzerân iden iki mâh yigirmi yedi gün müddet-i memûriyetim zarfında şehri iki yüz elli guruş hisâbıyla müdüriyeti mezkûreye mahsus olan beş yüz guruş maâşın nisfını istîfa eyledim. İşbû müdüriyet vekâleti içinde yedimde Maraş Meclis İdâresi’nin Berâat Mazbatası mevcuttur. Başka gûne hazîne-i devletten maâş almadım. Maraş Mutasarrıflığının yazdığı tezkire üzerine üç yüz yigirmi”⁶¹¹

İki güne mehlin vürüd eylemesinden infikâk eyledim. Devam eden iki mah yigirmi yedi gün müddet-i me’muriyetim zarfında, şehri iki yüz elli guruş hisâbıyla, 723 bucuk guruş maâşın 377 guruş iki parayı beraber aldım. Ve şehri beş yüz elli guruş maâşla, fi 8 Mart sene 1326 tarihinde, Livâ Eytâm Müdüriyeti’ne ta’yin ve mübâşeret ve sene-i merkûm Temmuzunun yedinci gününden i’tibaren, maâşım beş yüz guruşa tenzil kılınmış. Ve fi 1 Teşrîn-i Evvel sene 1335’den itibaren yüz elli maâş zamm ile maâş-ı mezkûr altı yüz elli guruşa iblağ edilmiş olub, Fî- 22 Nisan sene 1336 tarihinde, Maraş meb’usluğuna intihab edilüb Ankara’ya ve 324 sene-i rûmisinde Maraş Masârıf Komisyonunda ve Yigirmi beş ve Yigirmi altı seneleri ‘Ahz-ı Asker Komisyonlarında fahriyyen azalıkda

⁶⁰⁸ Tırnak içine alınan bölüm sonradan ilave yapılmıştır.

⁶⁰⁹ Tırnak içine alınan bölüm yazıldıktan sonra üzerleri çizilmiştir.

⁶¹⁰ 13 Teşrîn-i Evvel 1312 tarihi 18 Cemâziye’l-Evvel 1314 tarihine denk gelmektedir, Burada sehven 8 Cemâziye’l-Ahir 1314 yazıldığı görülmektedir.

⁶¹¹ Tırnak içine alınan bölüm yazıldıktan sonra üzerleri çizilmiştir.

ULUSLARARASI MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE MARAŞ SEMPOZYUMU

bulundum. Ve yine Üç yüz yigirmi beş sene-i rûmisinde vilâyetde teşkili mutâd olan, Meclis-i Umûmi Azâlığı için Maraşca bi'l-intihâb hâiz-i ekseriyet olduğum cihetle, sene-i merkûme Kanûn-i evvelinde Fî-5 Zilhicce sene 1327 tarihinde Haleb'e azimet ve kırk gün ikâmetle otuz iki günlük ihtiyacımız için, yevmi yarımşar liradan on altı Osmanlı lirası yevmiyye ve saat başına beşer guruşdan iki yüz on guruş harc-ı râh aldım. Ve bu kerre de Haleb vilâyetince icrâ kılınan tensikâtda beş yüz altı guruş maâşla Maraş Eytâm Müdüriyeti'ne ta'yin kılındığımdan, Fî- 7 Mart sene 1326 / Fî-9 Rebî'ul-Evvel sene 1328 tarihîyle işe mübâseret "eyledim. El-yevm müdüriyet-i müzkûreye devam etmekte bulunuyorum. Açıkta kaldığım müddetlerde maâş almadım. Hiçbir rütbe ve nişânım yoktur⁶¹² edüb, sene-i merkûme Temmuzun yedinci gününden itibaren elli guruş tenzilât icra kılınarak beş yüz guruş-ı Osmanî Fî- 1 Teşrin-i Ahir sene 35 tarihinden itibaren de yüz elli guruş zammıla 650 guruş itibariyle maâş alarak Maraş Meb'usluğuna Ankara'ya azimet edilmesinden dolayı, Fî-22 Nisan sene 1336 tarihinde infikâk eyledim. Devam eden 10 sene bir mah müddet memuriyetim zarfında ma'a zamm-ı ekme bedeli cem'an 80.152 guruş para maâş ahz eyledim.

Beşinci Cevâb

Anbâr memurluğundan infikâkım vazife-i memuriyeti almasından ve Evkâf müdüriyeti vekâletinden infikâkım dahi ecelim vürûdünden neşet etmekle hamd olsun bir gûne su-i maâş ile 'azlim vukû'u bulmadığı cihetle taht-ı mahkemeye alınmadım. Ve işbû Tercüme-i hâl varakası Maraş'da Memûriyetim yanında yazılmıştır. Fî-Gurre Cümâdelâhire sene 328 ve Fî-27 Mayıs sene 326

Memuriyet-i mezkûre 'uhdemde bulunmak sûretiyle Fî-22 Nisan sene 1336 tarihinden Fî-21 Teşrin-i Sâni sene 1336 tarihine kadar meb'ûs olarak Ankara'da bulundum. Ahîren iki memûriyetin cem'i hâiz olmadığından tarihi merkûmeden itibaren meb'ûsluğu tercihen Eytâm Müdüriyetinden istifâ eyledim. El-yevm Meb'ûsum

Tercüme-i hâl sûretidir.

Fî-3 Haziran sene 1326 tarihinde meşihâta tâkdim kılınmak üzere Maraş niyâpetinden vilâyet merkez niyâpetine takdim kılınmak.

Hasan Refet Efendi (İlyaszâde)'nin (1863-1929) Tercüme-i hâl olarak kaleme aldığı belgeden çıkarılan bilgiler ile diğer kaynaklardan elde edilen bilgiler ışığında özgeçmişinin yorumlanmış şekli aşağıdaki şekildedir;

Hasan Refet Efendi (İlyaszâde⁶¹³) (1863- 1929)

⁶¹² Yazılar birbiri içerine girdiğinden sonradan yazılan yazılar bundan sonra ki satıra ilave edilmiştir.

⁶¹³ (Alpaslan & Yakar, 2011:86 Aile Maraş'ta Viçviç (Vişvişzâde) diye bilinir.)

ULUSLARARASI MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE MARAŞ SEMPOZYUMU

Hasan Refet Efendi, 17 Haziran 1863⁶¹⁴ tarihinde, Çarşamba günü, Maraş'ın Ekmekçi⁶¹⁵ Mahallesi⁶¹⁶nde doğdu.⁶¹⁷ Babası; ulemadan Maraş Alaâüddevle Camii⁶¹⁸ Kebir İmamı İlyas Efendidir. Anası; Bursalı Fatma Pembe Hatundur. ⁶¹⁹ Lakapları İlyaszâde olarak Maraş'ta meşhurdurlar. Hasan Refet Efendi'nin aile mesleği ulema'dır. Soy silsilesi âlimdir. Asıl adı Hasan olup, mahlası "Refet" olarak bilinir.

Hasan Refet Efendi'nin çocukluk döneminde Maraş'ta muntazam mektep bulunmadığından, Ekmekçi Mahallesi⁶¹⁶ndeki Sıbyân Mektebinde ve babasından ilim tahsilini yapar. İlköğretim ve eğitimini kendi tabiriyle "*mahallenin âdi mekâtib-i*

⁶¹⁴ Tercüme-i hâlde geçen, Mayıs 1279 ifadesi hicri tarihe karşılık gelmediği ve gün belli olmadığından 29 Zilhicce 1279 hicri tarihi doğum tarihi olarak esas alınmıştır. 29 Zilhicce 1279 (Hicri)= 5 Haziran 1279 (Rumi)=17 Haziran 1863 (Miladi)

⁶¹⁵ (Paköz, 2015:77) Yazar Paköz Müftü Refet Efendinin konağı hakkında geniş bir araştırmaya yer vermiştir.

⁶¹⁶ Kahramanmaraş Hatuniye Camii yanında yer alan konak Müftü Refet Efendiye aittir. 25.02.2017 tarihinde konak dışarıdan gezilerek fotoğraflanmış ve belgeler kısmına eklenmiştir..

⁶¹⁷ (Özalp Y. , 1986:18) Haleb Vilayetine bağlı Maraş Mutasarrıflığının Atoğlu mahallesi doğdu.Nüfus defterinin 43/1 sayfasında kayıtlıdır, diye geçmektedir.)

⁶¹⁸ (Yıldız, 2012: 76)

⁶¹⁹ (Şavklı, 2000: 172, 233)

ULUSLARARASI MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE MARAŞ SEMPOZYUMU

sıbyânında ve ale'l-ekser pederim nezdinde ulûm-i ibtidâiyyeyi okudum"⁶²⁰ diye ifade eder.

"Nebeviye medresesi müderrisi babası İlyas Efendi'den ve Beyazıtlı medresesi müderrisi İsmail Efendi'den"⁶²¹ ve Maraş büyük Müftüsü olarak meşhur, Kanâdıkırıkzâde Mustafa Efendi'⁶²²den "Sarf Nahiv, Mantık, Hadis, Akâid, Ma'ani, Fıkıh, Tefsir, Hikmet" derslerini alır."⁶²³ Kur'an-ı Kerim hıfzını tamamlar.⁶²⁴ Derslerde Ma'ânî'ye⁶²⁵ kadar tedarik ederek, ilim tahsilinin sonunda icazetini⁶²⁶ (Temmuz 1907-Cemâziye'l-Ahir 1325) Kanâdıkırıkzâde Mustafa Efendi'den alır. Lisan-ı Osmanî'de okur ve yazar. Kaideleri dâhilinde Arapça ve Farsî lisanına aşınadır.⁶²⁷

Memuriyet hayatına 22 yaşında, 13 Haziran 1885⁶²⁸ tarihinde, Adana Vilayeti Cebel-i Bereket Sancağı'nda (Osmaniye) Anbâr Memuru olarak göreve başlar. Memuriyete açıktan ataması yapılır. Bu memurluğu sırasında aylık 400 kuruş maaş alır. Ambar memurluğu görevi, aynı senenin 12 Kanûn-ı Sanî 1885⁶²⁹ tarihine kadar sürer. Yaklaşık 7 ay 27 gün bu görevde kalır. Cebel-i Bereket A'şâr ve Ağnâm İdâresi ve Mahalli Meclis İdâresi Heyeti tarafından yapmış olduğu hizmetleri tasdik olunarak berâat-i zimmet mazbatasını verir. Cebel-i Bereket sancağındaki görevi sona eren Hasan Refet Efendi, memleketi Maraş'a döner.

25 Teşrin-i Evvel 1896⁶³⁰ tarihinde münhal bulunan Maraş Evkâf Müdüriyeti vekâletine ta'yin kılınır. Evkâf Müdüriyeti vekâleti görevinde, 2 ay 27 gün kalır. 20 Kanûn-ı Sanî 1897⁶³¹ (Miladi) tarihinde istifa eder. Buradaki görevi

⁶²⁰ (KSÜ Kütüphanesi Hasan Refet Efendi Evrakı Evrakı No:1)

⁶²¹ (Şavklı, 2000:223)

⁶²² Kanâdıkırıkzâde Mustafa Efendi, 1826'da Maraş Cığcığı Mahallesi'nde doğdu. Alim bir sülâleden gelmektedir. Maraş dışında ilim tahsili yapar. 13 Kânun-ı Evvel 1301 – 24 Cemâziye'l-Ahir 1324 tarihinde Maraş Müftülük görevi yapar. Maraş'ın büyük müftülerindendir. 27 Temmuz 1327r / 13 Şaban 1329h / 9 Ağustos 1911m tarihinde vefat eder. Kabristanı Şazibey Camii avlusundadır. (Yaşar & Alpaslan, 2011, s.47-48)

⁶²³ (KSÜ Kütüphanesi Hasan Refet Efendi Evrakı Evrakı No:1)

⁶²⁴ (Alpaslan & Yakar, 2011:86)

⁶²⁵ Maâni:manalar, ilm-i Maâni: Lûgat ve sintaks mes'eleleriyle sözün maksada uygunluğundan bahseden ilim.

⁶²⁶ (Yaşar & Alpaslan, 2011: 157-162)

⁶²⁷ (KSÜ Kütüphanesi Hasan Refet Efendi Evrakı no:1)

⁶²⁸ 29 Şaban 1302 (Hicri)= 1 Haziran 1301 (Rûmi)= 13 Haziran 1885 (Miladi)

⁶²⁹ 12 6 Rebiü'l-Ahir 1303 (Hicri)= 31 Kanûn-ı Evvel 1301 (Rûmi)= Kanûn-ı Sani 1885 (Miladi)

⁶³⁰ 18 Cemâziye'l-Evvel 1314 (Hicri)= 13 Teşrin-i Evvel 1312 (Rûmi) =25 Teşrin-i Evvel 1896 (Miladi)

⁶³¹ 16 Şaban 1314 (Hicri) = 8 Kanûn-u Sani 1312 (Rûmi) =20 Kanûn-ı Sani 1897 (Miladi)

ULUSLARARASI MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE MARAŞ SEMPOZYUMU

sırasında aylık olarak 250 kuruş maâş verilir. Bu konuda kendisi “*şehrîsi iki yüz elli guruş hisâbıyla müdüriyeti mezkûreye mahsus olan beş yüz guruş maâşın nisfını istifa eyledim*”⁶³² der. Bu müdüriyet vekâlati içinde Maraş Meclis İdaresince Berâat Mazbatası verilir.

1908 senesinde Maraş Masârif Komisyonu, 1909 ve 1910 seneleri Asker Alma Komisyonlarında fahri azalıkta bulunur. 1909 senesinde Maraş Meclis-i Umûmi Azalığına seçilir. 18 Kanûn-ı Evvel 1909⁶³³ tarihinde Haleb Vilayetinde 40 gün süreyle görevlendirilir. Bu görev sırasında 32 günlük ihtiyaçları için 16 Osmanlı lirası ve 210 kuruş yol masrafı (Harc-ı rah) alır.

21 Mart 1910⁶³⁴ tarihinde Maraş Eytâm Müdüriyetine tayin olunur. Bu görevde 500 kuruş maâş alır. 14 Teşrin-i Evvel 1919⁶³⁵ tarihinde maâş 150 kuruş zam ile 650 kuruş olur. Maraş Eytam Müdürlüğü görevi, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından, Maraş Meb’ûsu seçilinceye kadar devam eder. Eytam Müdürlüğü görevinden 22 Nisan 1920⁶³⁶ tarihinde istifa eder. Bu görevde 10 sene 1 ay kalır. Bu görevi esnasında toplam 80.152 kuruş maâş eline geçer.

Hasan Refet Efendi, Meb’ûsluk öncesi için “rütbe ve nişanım yoktur”⁶³⁷ der. Memuriyet dışında açıkta kaldığı süre içinde maâş almaz. Görevi sırasında maâş konusundaki hassasiyeti dolayısıyla, herhangi bir soruşturma ve mahkeme durumu vuku bulmaz.⁶³⁸

Bir taraftan vaizlik ve müderrislik yapan Hasan Refet Efendi, İttihat ve Terakki’nin Maraş’a kuruluşunda kurucu başkan olarak görev yapar. Maraş’ın Fransızlar tarafından işgali aşamasında, Maraş Müdafaa-yı Hukuk Cemiyetinin ikinci başkanlığını yapmıştır.⁶³⁹ Şehrin savunmasında diğer din alimleri gibi görev almıştır⁶⁴⁰. Maraş’ın savunması için gerekli mahalli teşkilatlanma,⁶⁴¹ para, silah, cephane vb. konularda ne gerekiyor ise usanmadan, korkmadan,⁶⁴² fedakârane

⁶³² (KSÜ Kütüphanesi Hasan Refet Efendi Evrakı Evrakı No:1)

⁶³³ 5 Zilhicce 1327 (Hicri)= 5 Kanun-ı Evvel 1325 (Rumi) =18 Kanûn-ı Evvel 1909 (Miladi)

⁶³⁴ 9 Rebî’ul- Evvel 1328 (Hicri) = 8 Mart 1326 (Rûmi) = 21 Mart 1910 (Miladi)

⁶³⁵ 19 Muharrem 1338 (Hicri) = 1 Teşrin-i Evvel 1335 (Rumi) = 14 Teşrin-i Evvel 1919 (Miladi)

⁶³⁶ 3Şaban 1338 (Hicri)= 22 Nisan 1336 (Rumi) = 22 Nisan 1920 (Miladi)

⁶³⁷ (KSÜ Kütüphanesi Hasan Refet Efendi Evrakı Evrakı No:1)

⁶³⁸ (KSÜ Kütüphanesi Hasan Refet Efendi Evrakı Evrakı No:1)

⁶³⁹ (Özalp y. , [1984]: 81,84)

⁶⁴⁰ (Çelik, Milli Mücadelede Din Adamları- 2, 1999. 79-117)

⁶⁴¹ (Özalp y. , [1984]: 81,84)

⁶⁴² (Sandaloğlu, 2009:145)

ULUSLARARASI MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE MARAŞ SEMPOZYUMU

hizmetini yerine getirmiştir.⁶⁴³ Meb'ûs olduğu dönemde de Antep mücadelesine bilfiil iştirak etmiştir.⁶⁴⁴

28 Mart 1920⁶⁴⁵ tarihinde Maraş Meb'ûsluğuna seçilen Hasan Refet Efendi, 23 Nisan 1920'de Meclisin açılışında hazır bulunur. Mazbatası Türkiye Büyük Millet Meclisinin 24 Nisan 1920 tarihli genel toplantısında kabul edilmiş ve Meb'ûsluğu tasdik olunmuştur.⁶⁴⁶ Mecliste Şer'îye-Evkaf, İrşad, Adalet, Millî Eğitim ve PTT Komisyonlarında çalışmıştır.⁶⁴⁷ 8 Nisan 1922'de Rusya'dan gelecek yetim çocukların yerleştirilmesi ve bakımı için kurulan komisyonda görevlendirilmiştir.⁶⁴⁸ 19 Nisan 1922'de Maraş merkez müftülüğüne atanması nedeniyle ve iki memuriyet bir arada olmayacağı için müftülüğü tercih⁶⁴⁹ ederek, 11 Mayıs 1922'de⁶⁵⁰ Milletvekilliğinden istifası Genel Kurul tarafından kabul edilmiştir.⁶⁵¹ 2 sene 17 gün Büyük Millet Meclisi azalığında bulunduğu kendisine verilen evrakla tasdik olunmuştur.

24 Ekim 1923⁶⁵² tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından birinci devre Maraş Meb'ûsu Refet Efendiye bir kıt'a yeşil şeritli İstiklâl Madalyası verilmesine karar verilmiştir.⁶⁵³ Hasan Refet Efendi, ilim, şiir ve edebiyata düşkündür, çok zeki ve çalışkan bir kişiliğe sahiptir.⁶⁵⁴ Konuşurken, anlatırken araya fıkra ve hikâye yerleştirir. Kelâm ilminde, şer'î ilimler de ve münazara ilminde mütebahhirdir.⁶⁵⁵

Maraş Müftülüğü sırasında camilerde halkın irşadı için vaaz ve nasihatlerin yanı sıra, Maraş ve civar vilayetlerde asayiş tehdit eden hadislerin sona erdirilmesinde, bilfiil hizmet etmiştir. Bu hizmeti Maraş Vilâyetince ve Dâhiliye Vekâletince takdir edilmiştir.⁶⁵⁶

⁶⁴³ (Çelik, *Maraş milli mücadelesinde din adamları*. I. Kahramanmaraş sempozyumu, 2005:722)

⁶⁴⁴ (Şavklı, 2000:223)

⁶⁴⁵ 8 Receb 1338(Hicri)= 28 Mart 1336(Rumi)= 28 Mart 1920(Miladi)

⁶⁴⁶ (KSÜ Kütüphanesi Hasan Refet Efendi 11/5/1338 tarihli TBMM Evrakı)

⁶⁴⁷

(<https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d01/c002/tbmm01002032.pdf>)

⁶⁴⁸ (Şavklı, 2000:173)

⁶⁴⁹ (KSÜ Kütüphanesi Hasan Refet Efendi Evrakı Evrakı No:1)

⁶⁵⁰ 14 Ramazan 1340 (Hicri)= 11 Mayıs 1338(Rumi)= 11 Mayıs 1922(Miladi)

⁶⁵¹ (Özalp, 1986: 78)

⁶⁵² 3 Rebiyü'l Evvel 1342 Hicri)= 24 Teşrin-i Evvel(Rumi)= 1339 24 Ekim 1923(Miladi)

⁶⁵³ KSÜ Kütüphanesi Hasan Refet Efendi Evrakı TBMM Vesika No:1926)

⁶⁵⁴ (Şavklı, 2000:223)

⁶⁵⁵ (Alpaslan & Yakar, 2011:88)

⁶⁵⁶ (Şavklı, 2000:223)

ULUSLARARASI MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE MARAŞ SEMPOZYUMU

Hasan Refet Efendi'nin Maraş Müftülük vazifesi vefatına kadar devam eder. 7 Haziran 1929⁶⁵⁷ görevi başında vefat eder⁶⁵⁸. 11 Mayıs 1922 tarihinde başladığı Maraş müftülük görevi vefatı olan 7 Haziran 1929 tarihine kadar devam eden Hasan Refet Efendi, bu görevde 7 yıl 25 gün hizmet etmiş olur.

Evlü ve yedi çocuk babasıdır. Arapça ve Farsça bilir. Ailesi daha sonra (Seçgin⁶⁵⁹) soyadını almıştır.

Sonuç

Millî mücadele döneminde Maraş savunmasında, ilk dönem Maraş Milletvekili olarak görev aldıktan sonra Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluş aşamasında, meclis komisyon çalışmalarında da görevler alır. Daha sonra görev aldığı Maraş'taki müftülüğü sırasında halkı irşad çalışmalarında da bulunmuştur.

Hasan Refet Efendi'nin gelecek nesillere daha iyi aktarılması için hayatının her safhasının ayrıntılı olarak bilinmesi yararlı olacaktır. Tercüme-i hâl belgesi bu zamana kadar ayrıntısı bilinmeyen bazı memuriyet safhalarının yazılması bakımından önem arz edebilir. Hasan Refet Efendi'nin şahsi evraklarının tamamı gözden geçirildiğinde, Millî mücadele döneminde din adamlarının⁶⁶⁰ kahramanlıkları ile olayların seyrini nasıl değiştirdikleri ortaya çıkacaktır.

KAYNAKLAR

- Alpaslan, Y., & Yakar, S. (2011). *Eski Maraş'ta Alim çıkaran aileler*. Kahramanmaraş: UKDE.
- Çelik, R. (2005). *Maraş Millî Mücadelesinde din adamları. Kahramanmaraş sempozyumu*. İstanbul: Kahramanmaraş Belediyesi.
- Çelik, R. (1999). *Millî Mücadelede Din Adamları- 2*. İstanbul: Emre.
- Çoker, H. (1995). *Türk parlamento tarihi: Millî Mücadele ve T.B.M.M. 1919-1923 III. Cilt*, Ankara: TBMM.
- Develioğlu, F. (1993). *Osmanlıca Türkçe ansiklopedik lûgat*. Ankara: Aydın kitabevi.
- <http://kahramanmaraslisairlyazarlar.blogspot.com.tr/2014/07/hasan-refet-efendi.html>. (25.02.2017)
- http://kutuphane.ksu.edu.tr/bagis/seckin_refet.htm. (25.02.2017)
- <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d01/c002/tbmm01002032.pdf> (25.02.2017)
- Karabekiroğlu, Ş. (2008). *Şubat 1920*. Kahramanmaraş: Fa Ajans.
- KSÜ Kütüphanesi *Hasan Refet Efendi Evrakı*.
- Özalp, Y. (1986). *Gazilerin dilinden millî mücadelemiz*. Ankara.

⁶⁵⁷ (Çoker, 1995: 739) TBMM tercüme-hal evrakında (Şavklı, 2000: 223) vefat tarihi olarak 8 Haziran 1928 düşülmüş ise en uygun olan 7 Haziran 1929 tarihi alınmıştır.

⁶⁵⁸ (Alpaslan & Yakar, 2011: .24)

⁶⁵⁹ Seçgin Hasan (1964)[Aile soyadı Seçgin şeklinde kayıtlara geçmiştir. Sehven bazı kaynaklar Seçkin yazmaktadır]

⁶⁶⁰ (Çelik, Millî Mücadelede Din Adamları- 2, 1999. 79-117)

ULUSLARARASI MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE MARAŞ SEMPOZYUMU

- Özalp, y. (1984). *Mustafa Kemal Milli Mücadelenin ilk zaferi*. [Kahramanmaraş]: Kahramanmaraş Belediyesi.
- Paköz, A. E. (2015, İlkbahar). Kahramanmaraş'ta bir geç dönem Osmanlı yapısı Müftü Rafet Efendi evi. *Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi*, 2(4), 68-85.
- Paşa, G. A. (1331). *Takvim-i sinin*.
- Sandaloğlu, O. (2009). *Maraş'ta Saçaklızadeler ve eski Maraş'ta âlimler*. (Y. Alpaslan, Dü.) Kahramanmaraş: UKDE.
- Seçgin, H. (1964d). *Hasan Refet Efendi Torunu*.
- Şavklı, C. (2000). *Birinci dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Antep ve Maraş Milletvekilleri (Biyografi ve faaliyetleri)*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Yıldız, P. (2012). *Maraş şehri vakıf eserleri*. Konya: Çizgi.
- Seçgin, H. (1964d). *Hasan Refet Efendi Torunu*.
- Şavklı, C. (2000). *Birinci dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Antep ve Maraş Milletvekilleri (Biyografi ve faaliyetleri)*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldız, P. (2012). *Maraş şehri vakıf eserleri*. Konya: Çizgi.

BELGELER

Hasan Refet Efendi (1863-1929)

ULUSLARARASI MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE MARAŞ SEMPOZYUMU

Maraş Müftüsü Hasan Refet Efendi Konağı

Hasan Refet Efendi Tercüme-i Hâl (Sayfa 1)